

ABBA

MELANCOLIE SUB ACOPERIRE

Jan Gradvall

Traducere din engleză și note de
Raluca Chifu

VICTORIA
BOOKS

Cuprins

1. Ziua dinainte să vii.....	11
2. A+B, B+A	25
3. Frida	31
4. Raggarezii	43
5. Dansband.....	55
6. Managerul.....	63
7. Waterloo	81
8. La stânga	91
9. Engleza turistică	109
10. Björn	119
11. Sunetul perfect	131
12. Frecvența comprimată	143
13. <i>Gracias por la música</i>	153
14. Disco	163
15. Sid știa.....	183
16. Muzica imigranților	199
17. Agnetha	207
18. Renașterea	223
19. Neurochirurgul.....	237
20. Moștenirea	243

21. Efectul Björn Borg	259
22. Mamma Mia!.....	271
23. <i>Thank You for the Music</i>	287
24. Metaversul inversat	295
25. Pentru prietenii vechi.....	305
26. Hering și aquavit	315
27. Benny.....	323
28. Cântecele cufundarului polar	337
Mulțumiri.....	345
Surse.....	347
Note	353

1

Ziua dinainte să vii

Benny Andersson stă culcat pe podeaua de la Polar Studios, ascultând tot ce a mai rămas din Abba. Are ochii închiși. Toți ceilalți au plecat. Piesa pe care tocmai a înregistrat-o și pe care o ascultă acum la căști este terifianta și prevestitoare „The Day Before You Came”*, o baladă de aproape șase minute la sintetizator. Treizeci și nouă de ani, toată lumea a presupus că aceasta avea să fie ultima înregistrare făcută de Abba.

Single-urile pop trebuie să fie scurte și distincte, de aproximativ 3 minute. Puține alte grupuri pop cu trecutul trupei Abba ar lua în calcul să lanseze un single de lungime aproape dublă, fără refren. Muzica din „The Day Before You Came”, înregistrată la sfârșitul verii lui 1982, a fost creată folosind sintetizatorul polifonic cu trei claviaturi al lui Benny, un Yamaha GX-1, și un aparat de percuție încorporat.

Primul instrument al lui Benny a fost acordeonul, iar compozițiile lui includ melodii melancolice tipice pentru muzica suedeză cântate la acordeon. Cu clapele

---

* „Ziua dinainte să vii” (n.t.).

sale albe și negre, sintetizatorul este, și el, un fel de acordeon, dar unul care a fost teleportat de pe puntea *Star Trek*.

Outsiderii pot fi tentați să speculeze ce înseamnă „The Day Before You Came”.

Pentru Benny, care a compus muzica, melodia poate fi despre Frida. Pentru Björn, care a scris versurile, poate fi despre Agnetha. Pentru aceasta din urmă, care cântă piesa, poate fi despre Björn. Relațiile și divorțurile celor patru membri Abba au fost prezentate în tabloide. În cea mai mare parte a anului respectiv, Frida a lucrat la albumul său solo, așa că a contribuit doar ca *backing vocals*, dar poate că pentru ea piesa era despre colaborarea cu Phil Collins, noul ei producător, a cărui muncă era esența conceptului „divorcecore”.

Trupa Abba nu s-a despărțit niciodată oficial. După al optulea album de studio, *The Visitors*, lansat în 1981, și cele două single-uri din anul următor („The Day Before You Came” și „Under Attack”), grupul a luat o pauză în permanentă extindere, care avea să dureze aproape patru decenii.

„Sincer, voiam doar să fac o pauză de doi ani”, spune Benny. „Să încerc ceva nou. Să compun un musical. Credeam cu adevărat că apoi aveam să ne întoarcem. Nu părea deloc să fie gata.”

Frida susține că „dorința băieților de a merge mai departe” a dus la dizolvarea Abba la începutul anilor 1980 (cei din trupă și-au spus mereu unii altora „băieții” și „fetele”); plus dificultatea de a lucra cu cineva care ți-a fost odată iubit și soț. „Desigur că asta a afectat decizia. Suntem oameni, până la urmă. A fost o plecare dificilă. Aș zice că am mai fi putut continua măcar vreo doi ani dacă n-ar fi fost divorțurile. Așa

stând lucrurile, cu toții aveam un sentiment copleșitor de întristare, mai mult decât orice altceva.”

Dacă „The Winner Takes It All” de pe penultimul album Abba, *Super Trouper*, oferă niște indicii privind divorțul dintre Agnetha și Björn, „When All Is Said and Done” de pe ultimul album (*The Visitors*) este melodia corespunzătoare despre divorțul dintre Frida și Benny, chiar dacă versurile, ca întotdeauna, sunt scrise de Björn.

Într-un interviu din 1982 pentru *Rolling Stone*, Pete Townshend, de la The Who, a spus că „Abba a fost una dintre primele... trupe care a vorbit despre... problemele vârstei mijlocii în piesele sale. Iar acestea erau destul de evident despre ceea ce se întâmpla între ei.”¹

Când s-a tras în studio „The Day Before You Came”, a fost ca și cum s-ar fi pus pe muzică divorțul întregii trupe. Vechiul lor inginer de sunet, Michael B. Tretow, spune: „Când s-a înregistrat piesa, în aer era un sentiment de finalitate”.

Totul se schimbase între cei de la Abba. Björn se recăsătorise. Nunta lui cu Lena Källersjö a avut loc în cel mai mare secret, la restaurantul Grythyttan al celebrului Carl Jan Granqvist, pe 6 ianuarie 1981. Însă, în momentul în care au plecat de la conacul în care locuiau, jurnaliști din toată lumea au început să-i sune.

Agnetha era ocupată cu debutul său actoresc. În filmul *Raskenstam* joacă rolul fiicei unui pescar care e sedusă de Gustaf Raskenstam, un șarlatan notoriu, care a amăgit peste 130 de femei în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial.

Partenerul său din film, Gunnar Hellström, a regizat filmul. Era un actor experimentat și chipeș, care regizase anterior seriale precum *Gunsmoke*, *Bonanza* și *Dallas*, la Hollywood.

Presă suedeză a făcut eforturi mari ca să genereze titluri. Revista de scandal *Hänt i Veckan* scria triumfătoare: „Gravida Agnetha de la Abba e singură din nou”. Fotografia din articol fusese făcută pe platou. Desigur, Agnetha nu era gravidă, pur și simplu juca rolul unei femei însărcinate.

„*Svensk Damtidning* a decis să anunțe «aventura anului» între mine și Gunnar Hellström”, scrie Agnetha în autobiografia ei, *As I Am*. „Titlul de pe prima pagină sună așa: «Agnetha de la Abba amăgită», cu un stop-cadru de pe platou cu mine și o burtă uriașă de gravidă.”

Bârfele erau atât de numeroase, încât Agnetha a scris un editorial în respectatul ziar suedez *Dagens Nyheter* despre consecințele prea blânde pentru cei care publicau știri despre care știau că sunt minciuni și care profitau de ele. Consecințele legale sau amenziile erau mai mult sau mai puțin inexistente; în general, se primea doar o muștrare de la Consiliul Presei Suedeze. „De ce le-ar păsa ziarelor de scandal de câteva rânduri dintr-un cotidian, despre o anumită publicație denunțată de Consiliul Presei Suedeze?”, scria ea.

La cinci săptămâni după nunta lui Björn, viețile private ale celor de la Abba au ajuns din nou în atenția publicului mondial. Pe 12 februarie 1981, Frida plecase să cumpere lapte de la supermarket, când a văzut știri care declarau sus și tare că ea și Benny divorțaseră. Își amintește că a făcut stânga împrejur și că nu s-a mai simțit în stare să iasă din casă o săptămână. După ce divorțul lor s-a încheiat, Benny s-a mutat de acasă, neluând cu el decât două scrumiere și toate tablourile.

Toate acestea se simțeau în aer când Benny era la Polar Studios, compunând și înregistrând „The Day Before

You Came”. Titlul inițial al compoziției era „Den lidande fågeln” („Pasărea suferindă”). Referințele la păsări sunt o temă recurentă în munca de compozitor a lui Benny Andersson.

În 1978, managerul Abba, Stikkan Anderson, a preluat controlul asupra unui cinematograful vechi, unde a început să construiască studioul privat de înregistrări la care visase Benny mult. Clădirea care a găzduit Polar Studios, un palat al sporturilor impunător, înalt de 58 de metri, este inspirată de păsări și de studiul acestora. Se află pe insula Kungsholmen, la poalele podului Sankt Eriksbron, care duce spre cartierul Vasastan din Stockholm.

Proprietatea a fost construită în anii 1929 și 1930, în mijlocul crizei financiare, ca să găzduiască diferite activități sportive, și a fost scoasă la licitație înainte de a fi terminată. În interior avea un bazin de înot, terenuri de tenis, săli de gimnastică și cinematograful Rivoli. În plus, conținea peste 50 de apartamente. În vârf exista unul pe trei etaje, cu o priveliște magnifică asupra orașului. În 1933, Bruno Liljefors s-a mutat aici, unde și-a trăit ultimii ani. Născut în 1860, acesta este unul dintre cei mai cunoscuți pictori suedezi din toate timpurile, cunoscut în principal pentru reprezentările naturii și ale animalelor suedeze.

Numea acest penthouse „micul meu cuib de vultur” și lăsa ferestrele deschise tot anul, pentru ca păsările să poată intra, iar el să le picteze. Le hrănea cu găleți de carne și pește. Ocazional, acestea își scăpau mâncarea peste pietonii de dedesubt. Unele își construiseră chiar cuiburi în apartament. Întregul loc a trebuit decontaminat după moartea lui Liljefors, în 1939, dar păsările au continuat să-și facă apariția mult după aceea. Dacă te uitați pe fereastra de la Polar Studios, erau mereu acolo.

Karlbergskanalen curge mai jos de clădire și de studio; acest canal este unul dintre locurile din Stockholm unde anotimpurile sunt foarte vizibile. Copacii se apleacă peste apă. Primăvara, frunzele pline de clorofilă se reflectă pe suprafața acesteia; vara, canalul se umple de caiace și de bărci cu motor; toamna, mii de turiști, precum și localnici, aleargă spre podul Sankt Eriksbron ca să facă selfie-uri cu frunzele căzătoare roșii și galbene. Iarna, canalul îngheață, iar urmele hoinarilor curajoși se pot vedea pe zăpadă. În Ajunul Anului Nou, podul e plin de oameni care știu că acesta e locul perfect pentru a vedea artificiile Stockholmului.

Piesa „The Day Before You Came” a fost înregistrată în ultima săptămână din „sommarlov”, vacanța școlară de vară care durează zece săptămâni, însă atmosfera din studio, la fel și cea a muzicii, seamăna mai degrabă cu cea de pe canalul înghețat din timpul iernii.

Sunetul fragil și înghețat amintește de melodia la fel de tulburătoare a lui Yoko Ono intitulată „Walking On Thin Ice”, înregistrată de John Lennon în decembrie 1980, cu o zi înainte să fie ucis, și lansată în februarie anul următor.

Odată ce Benny a terminat partitura muzicală, planul inițial era să înlocuiască aparatul de percuție cu un toboșar. Percuționistul Åke Sundqvist s-a întâmplat să fie în Studioul A de la Polar și a fost chemat în Studioul B, unde lucrau Benny, Björn și Michael B. Tretow.

Åke Sundqvist a creat mai multe variante cu cinele, toba mică și bas, dar în final au decis să păstreze sunetul aparatului de percuție, amplificând sentimentul înghețat. „Singurul alt instrument din piesă este toba mică a percuționistului Åke Sundqvist, pentru ritm”, își amintește Benny.

Sintetizatorul Yamaha GX-1 al lui Benny fusese o investiție pentru Polar Studios la deschidere, în 1978. La momentul respectiv, studioul se putea lăuda cu cel mai modern echipament de înregistrare din lume, având ambiția de a atrage cei mai mari artiști internaționali la poalele Sankt Eriksbron.

Led Zeppelin a deschis drumul, înregistrându-și aici al optulea și cel din urmă album, *In Through the Out Door*, în 1979. Pe fundalul pieselor, basistul John Paul Jones poate fi auzit folosind sintetizatorul care i-a inspirat lui Benny alegerea pentru „The Day Before You Came”.

În zilele noastre, Polar Studios este menționat uneori drept studioul unde Abba și-a înregistrat toate capodoperele, dar acest lucru nu este complet adevărat. Scopul studioului a fost ca membrii trupei Abba să aibă, în sfârșit, timp singuri în studio; în realitate, studioul era de obicei închiriat altora. Când a fost creată piesa „The Day Before You Came”, Studioul A, mai mare, era folosit de cântărețul german Peter Griffin.

Majoritatea celor mai de succes piese Abba au fost, de fapt, înregistrate în studiouri mai simple, cu restricții de timp. Când trupa a început să înregistreze la Metronome Studio, pe Karlbergsvägen din Vasastan, numit ulterior Atlantis, avea la dispoziție o singură zi pe săptămână.

Soluția care le-a permis să termine albumele a venit de la un alt Bruno: Bruno Glenmark, un muzician căsătorit cu vedeta pop suedeză Ann-Louise Hanson.

„În paralel cu restul muncii lor în studio, cei de la Abba au înregistrat muzică și la noi acasă, în Stocksund, începând din 1973 și continuând câțiva ani mai apoi”, spune Bruno Glenmark. „Am renunțat la spălătorie și

la camera de joacă a copiilor și am construit acolo un studio. Când venea Björn, dimineața, primul lucru pe care îl întreba era: «Unde sunt chiflele de la bunica?» Mama lui Ann-Louise cocea niște chifle care îi plăceau la nebunie. Când au pornit spre concursul Eurovision din Brighton, unde aveau să cânte „Waterloo”, Agnetha a întrebat dacă puteam să înregistrăm momentul pe casetă video, deoarece ea nu avea un aparat cu care s-o facă. Prin urmare, după ce s-au întors victorioși, am urmărit cu toții videoclipul la noi acasă.”

Copiii familiei Glenmark, a căror cameră se afla deasupra studioului din spălătorie, își amintesc cum Abba cânta aceeași melodie iar și iar, mult după ora lor de culcare.

Membri Abba veneau la studio cu melodii complete. În primii ani, Björn și Benny stăteau împreună într-un hangar mic pentru bărci din arhipelagul Stockholm și compuneau cu un pian și o chitară. Pe parcurs, Benny a început să scrie partituri singur, după care se ducea cu Björn la un studio cu muzicieni și produceau piesa. La următorul pas, Björn lua acasă o casetă cu înregistrarea, ca să scrie versurile. Întreaga producție muzicală se făcea înainte ca măcar să se gândească la versuri.

Rareori discutau despre subiectul versurilor; Benny spune că Björn surprindea intuitiv spiritul melodiilor sale.

Björn susține că orice interpretare autobiografică a versurilor sale este greșită. Nu scrie despre sine însuși; scrie despre oameni și relații, unul dintre motivele pentru care piesele Abba merg așa de bine în musicaluri. Dincolo de simplitatea primilor ani, versurile lui sunt despre dramele de zi cu zi, cu personaje bine conturate. Când Björn s-a dus acasă să pună pe hârtie versurile

pentru „The Day Before You Came”, a început să scrie despre o femeie care povestește o zi obișnuită din viața ei banală și care își amintește ce s-a întâmplat în ziua dinainte ca viața ei să se schimbe din cauza unei întâlniri tumultuoase emoțional.

„Știam deja cum suna melodia – din punct de vedere tehnic – și că versurile trebuiau construite așa încât să ducă la «ziua dinainte să vii »”, spune Björn în *Bright Lights, Dark Shadows*, de Carl Magnus Palm. „Apoi, când mi-a venit ideea temei, am scris toate incidentele și lucrurile de zi cu zi la care m-am putut gândi și care i s-ar întâmpla unei persoane care duce o viață de rutină. A fost foarte dificil din punct de vedere gramatical să fac totul să se potrivească, deoarece trebuia să fie logic; nu era loc pentru încurcături.”

„Îmi place mult cântecul”, îmi spune Benny. „Pare extrem de trist când îl ascuți. Și înregistrarea e tristă, dar versurile nu sunt triste deloc, ceea ce arată geniul lui Björn. Dacă le citești, este vorba doar despre cineva care își amintește ce a făcut într-o anumită zi: a luat metroul spre serviciu, a luat prânzul, a venit acasă, s-a uitat la televizor, a citit o carte. Abia când versurile se combină cu muzica înțelegi că s-a întâmplat ceva care a schimbat lucrurile. Versurile sunt foarte inteligente.”

Când femeia din versuri ajunge acasă de la serviciu, se uită la televizor. „Cred că nu există episod din *Dallas* pe care să nu-l fi văzut.”

Faptul că Björn a optat să folosească tocmai titlul *Dallas* – serial regizat de Gunnar Hellström, care la momentul respectiv lucra cu Agnetha, fosta soție a lui Björn – în versurile care aveau să fie cântate de ea este un detaliu pe care ziiarele de scandal l-au ratat complet.

Dallas, un serial despre o familie care făcuse avere din petrol, era de departe cel mai popular serial din

Suedia anilor 1980. În Statele Unite, acesta începuse să se difuzeze în aprilie 1978, însă la momentul respectiv autoritățile suedeze restricționau televiziunea comercială. Prin urmare, până la sfârșitul anilor 1980, singurele transmisiuni disponibile erau de la cele două televiziuni de stat, incluzând conținut selectat pentru calitățile sale educaționale și edificatoare. Celebrarea capitalismului american nu respecta regulile nescrise ale difuziunii publice suedeze. Telespectatorii suedezi aveau să aștepte aproape trei ani pentru ca *Dallas* să fie cumpărat și difuzat, în final, din ianuarie 1981. Serialul a devenit adorat în curând și a adunat aproape 4 milioane de urmăritori într-o țară care la momentul respectiv avea 8,2 milioane de locuitori.

După ce femeia singuratică din „The Day Before You Came” își mănâncă mâncarea chinezească în fața televizorului, citește în pat și apoi adoarme. Autoarea cărții citite, care e numită, este feminista americană Marilyn French, ale cărei cărți (*The Women’s Room* și *The Bleeding Heart*) fuseseră recent publicate în suedeză.

Duetul synth-pop britanic Blancmange a lansat un cover popular al piesei „The Day Before You Came” în 1984, însă cei doi au considerat că spectacolul unui nordic lungan cântând aceste versuri avea să fie și mai comic dacă o înlocuiau pe Marilyn French cu romanciera Barbara Cartland.²

Când „The Day Before You Came” a apărut pe coloana sonoră de la *Here We Go Again*, continuarea musicalului *Mamma Mia*, referințele au fost actualizate și refăcute: melodia este cântată de Meryl Streep, *Dallas* este înlocuit cu *House of Cards** de pe Netflix, iar cartea pe care o citește este de Margaret Atwood,

* Serial difuzat și în România, cu titlul *Culisele puterii* (n.t.).

autoarea *The Handmaid's Tale**, care a câștigat mai multă relevanță ca viziune distopică a viitorului după transformarea în serial.

Reținerea derutantă a Agnethei în timp ce cântă „The Day Before You Came” îl face pe ascultător să se oprească și să asculte fiecare întorsătură de frază. Ce se petrece aici? Agnetha are o voce care poate sparge gheața și betonul, însă aici e reținută. Astfel, se transformă din „Agnetha de la Abba” în femeia din versuri.

Benny și Björn au scris și au compus piesele, dar, când sunt întrebați care este „marca” sunetului Abba, amândoi răspund la fel: vocile „fetelor”. Agnetha și Frida creau aranjamente muzicale atât de complexe, încât veți continua să găsiți detalii noi chiar dacă ascultați un cântec de sute de ori.

O explicație pentru capacitatea Agnethei de a-și modula vocea este că adeseori stătea jos în timp ce înregistra versurile.

„Inițial, explicația era simplă; petreceam enorm de mult timp în studio”, spune ea. „Eram prea obosită ca să mai stau în picioare, așa că mă așezam. Așa am descoperit că poziția influențează modul în care cânt. Stau aproape de microfon, ca să nu mă aplec, iar așa pot să cânt mai reținut când o cer versurile. Asta amplifică sentimentul că nu doar cânt, ci narez versurile.”

Câțiva ani mai devreme, când Agnetha a înregistrat versurile pentru „Thank You for the Music”, a stat chiar întinsă în studio.

„Am încercat diferite versiuni, dar nu mi-au reușit. Avem o înregistrare în care cântam ca Doris Day. Când am încercat din nou, eram gravidă cu Christian [al

* Carte apărută și în limba română, cu titlul *Povestea slujitoarei*, traducere din engleză de Diana Marin Caea, colecția Musai, Editura Art, 2020 (n.t.).